

Tisková zpráva

Názory české veřejnosti na úroveň demokracie a respektování lidských práv v ČR – únor 2018

- ⊙ S fungováním demokracie v naší zemi jsou spokojeny tři pětiny občanů (60 %), více než třetina (36 %) spokojena není.
- ⊙ Více než polovina (56 %) českých občanů věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Zastánců demokratického způsobu vládnutí je tak v české populaci nejvíce od roku 2004, kdy byla otázka do výzkumu zařazena poprvé.
- ⊙ O málo více než pětina české veřejnosti (22 %) věří, že za určitých okolností může být autoritativní způsob vlády lepší než demokratický.
- ⊙ Nadpoloviční většina české populace (54 %) má za to, že v České republice je s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě.
- ⊙ Téměř tři čtvrtiny občanů (73 %) si myslí, že lidská práva v České republice jsou respektována.

Zpracovala:

Naděžda Čadová

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Tel.: 210 310 588; e-mail: nadezda.cadova@soc.cas.cz

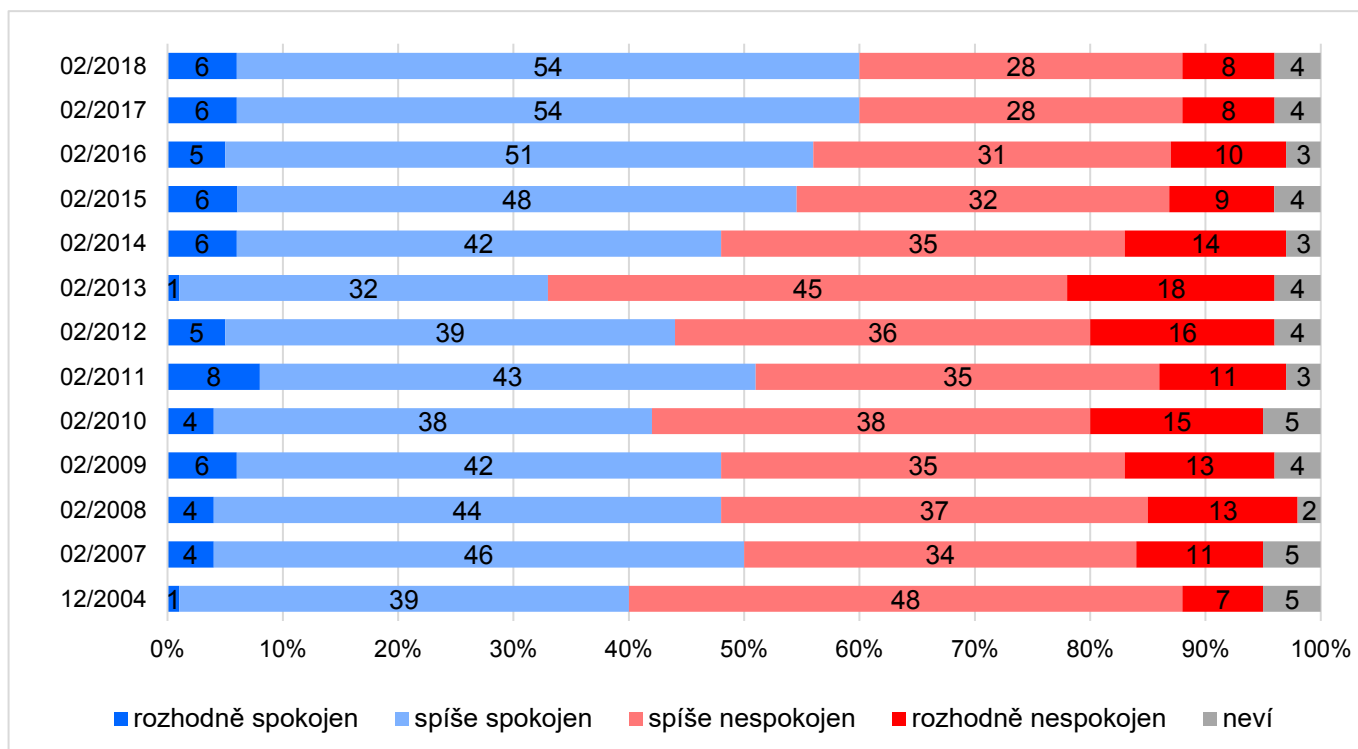
Součástí únorového šetření CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., bylo i několik otázek, které se týkaly názorů respondentů na fungování demokracie v České republice, obecného postoje k demokracii a respektování lidských práv v ČR.

Všech respondentů jsme se nejprve zeptali, jak jsou celkově spokojeni s fungováním demokracie v naší zemi (viz graf 1).¹ Spokojenost s tím, jak v ČR funguje demokracie, vyjádřily tři pětiny respondentů (60 %), z toho 6 % se cítí „rozhodně spokojeno“ a 54 % „spíše spokojeno“. Kriticky zhodnotila fungování demokracie v naší zemi více než třetina dotázaných (36 %), v tom 28 % je s ním „spíše nespokojeno“ a 8 % „rozhodně nespokojeno“. 4 % oslovených se k položené otázce nedokázala vyjádřit a zvolila proto odpověď „nevím“.

Oproti šetření z února 2017 se spokojenost s fungováním demokracie v naší zemi nijak nezměnila. Současná spokojenost s fungováním demokracie v naší zemi je společně s loňským výsledkem nejvyšší za celé sledované období (tj. od roku 2004) a je o 27 procentních bodů vyšší než v roce 2013, kdy naopak dosahovala svého minima (třetina spokojených). Od roku 2013 do roku 2017 pak vidíme soustavný růst spokojenosti českých občanů s touto oblastí.

¹ Znění otázky: „Jak jste celkově spokojen s fungováním demokracie v naší zemi? Jste rozhodně spokojen, spíše spokojen, spíše nespokojen, rozhodně nespokojen?“

Graf 1: Spokojenost s fungováním demokracie v ČR (v %)

Poznámka: Hodnoty v tabulce jsou součtem odpovědí „rozhodně spokojen“ + „spíše spokojen“ a „spíše nespokojen“ + „rozhodně nespokojen“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

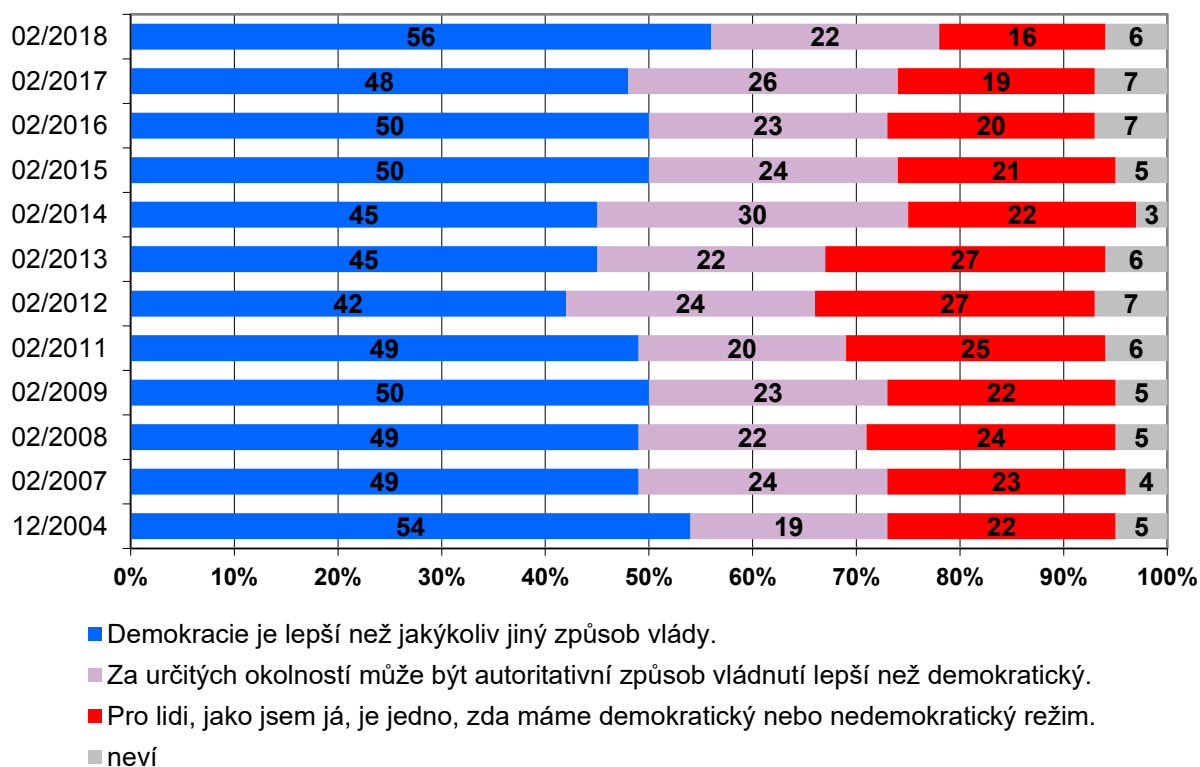
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 15. 2. 2018, 1119 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Spokojenost s fungováním demokracie v ČR vyjadřují častěji respondenti deklarující dobrou životní úroveň vlastní domácnosti (69 % je spokojeno), lidé hlásící se na škále politické orientace k pravici nebo pravému středu a ti, kteří by ve volbách chtěli volit ANO, ČSSD nebo KDU-ČSL. Nespokojenost s tím, jak v naší zemi funguje demokracie, se častěji objevila u lidí deklarujících špatnou životní úroveň vlastní domácnosti (spokojeno je jen 37 % z nich), u voličů KSČM a rozhodných nevoličů a u oslovených řadících se na škále politické orientace jednoznačně k levici.

Postoje českých občanů k demokratickému režimu a vývoj těchto postojů v čase zachycuje graf 2. Více než polovina (56 %) českých občanů věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Otevřenost možnosti autoritativního způsobu vlády deklarovala v našem výzkumu více než pětina oslovených (22 %), další zhruba šestina (16 %) se domnívá, že je lhostejné, zda v zemi panuje demokratický, nebo nedemokratický režim. Zbylých 6 % dotázaných se k položené otázce nedokázalo vyjádřit a volilo možnost „nevím“.

Podíl dotázaných, kteří věří, že demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády, v porovnání se situací před rokem výrazně vzrostl (o 8 procentních bodů) a mírně naopak poklesl podíl těch, podle kterých může být za určitých okolností autoritativní způsob vládnutí lepší než demokratický (pokles o 4 procentní body). V aktuálním šetření tak byl zaznamenán nejvyšší podíl zastánců demokratického způsobu vládnutí od počátku sledování v roce 2004, kdy bylo ve výzkumu zjištěno srovnatelné rozložení názorů jako v současnosti, pouze bylo tehdy více respondentů, podle kterých je jedno, jaký režim v zemi vládne.

Graf 2: Postoj k demokratickému režimu – podíl občanů souhlasících s výroky (časové srovnání v %)²

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 15. 2. 2018, 1119 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Demokracie má častěji zastánce mezi ženami (tuto odpověď uvedlo 53 % mužů a 60 % žen), lidmi s vysokoškolským vzděláním nebo vzděláním středním s maturitou, občany označujícími svoji životní úroveň jako dobrou a obyvateli Prahy či Jihočeského kraje. Z hlediska politických preferencí považují demokracii za nejlepší způsob vlády zejména lidé, kteří se sami zařazují jednoznačně na pravou stranu politického spektra, především pak voliči ODS, TOP 09, KDU-ČSL, STAN a Pirátů.

Autoritativní způsob vlády by naproti tomu statisticky významně častěji byli ochotni připustit muži (25%, oproti 20 % žen), lidé hlásící se na škále politické orientace jednoznačně k levici, respondenti ve věku od 60 let výše, a ti, kteří by ve volbách podpořili ČSSD.

Skupinu těch, kteří se domnívají, že je vlastně jedno, zda máme demokratický, nebo nedemokratický režim, tvořili ve zvýšené míře respondenti se základním vzděláním, vyučení nebo se středním vzděláním bez maturity, dotázaní deklarující špatnou životní úroveň vlastní domácnosti, respondenti starší 60 let, důchodci, lidé řadící se na pravolevé škále politické orientace jednoznačně k levici nebo do středu politického spektra, voliči KSČM a dotázaní, kteří současně uvedli, že by se případných voleb do Poslanecké sněmovny „rozhodně“ nezúčastnili.

Ve výzkumu jsme se dále zajímali o postoje reprezentativně vybraného vzorku občanů České republiky k uplatňování rovnoprávnosti a spravedlnosti politického systému (viz tabulka 1).

² Znění otázky: „Se kterým z následujících výroků nejvíce souhlasíte? Demokracie je lepší než jakýkoliv jiný způsob vlády. Za určitých okolností může být autoritativní způsob vládnutí lepší než demokratický. Pro lidi, jako jsem já, je jedno, zda máme demokratický nebo nedemokratický režim.“

Tabulka 1: Je v ČR s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?³

	02/04	02/08	02/09	02/10	02/11	02/12	02/13	02/14	02/15	02/16	02/17	02/18
rozhodně ano	5	4	4	4	10	6	2	5	6	5	8	9
spíše ano	40	39	37	37	43	36	29	40	42	39	47	45
spíše ne	37	35	37	37	29	36	39	35	33	36	29	30
rozhodně ne	12	19	18	18	14	18	24	17	14	15	12	10
ano/ne	45/49	43/54	41/55	41/55	53/43	42/54	31/63	45/52	48/47	44/51	55/41	54/40

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 15. 2. 2018, 1119 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Výsledky aktuálního výzkumného šetření ukazují, že více než polovina české populace (54 %) má za to, že v České republice je s lidmi zacházeno rovnoprávně a spravedlivě, 9 % dotázaných uvedlo, že tomu tak je rozhodně, podle 45 % spíše. Dvě pětiny občanů (40 %) si naopak myslí, že rovnoprávnost a spravedlnost jsou principy, které nejsou v České republice uplatňovány, v tom 30 % uvedlo, že spíše nejsou uplatňovány, a 10 %, že rozhodně nejsou uplatňovány. 6 % respondentů zvolilo odpověď „nevím.“

Při pohledu na dlouhodobější trendy je patrné, že v porovnání s únorem 2017 nedošlo k výrazné změně. Aktuální výsledek tak potvrdil určitý zvrát zaznamenaný v loňském šetření, který společně s rokem 2011 patřil k jediným, ve kterých byla zjištěna převaha pozitivních vyjádření.

Při zaměření na sociodemografické charakteristiky a jejich vliv na postoj veřejnosti k uplatňování rovnoprávnosti a spravedlnosti politického systému je patrné, že o jeho rovnoprávnosti a spravedlnosti jsou častěji přesvědčeni respondenti ve věku 30 až 59 let, obyvatelé Prahy, lidé se vzděláním středním s maturitou nebo vysokoškolským, ti, kteří hodnotí životní úroveň své domácnosti jako dobrou, dotázaní, kteří se na pravolevé škále politické orientace řadí na pravici nebo do pravého středu, a z hlediska stranických preferencí stoupenci ODS, TOP 09, STAN a ANO.

Za nespravedlivé a nerovnoprávné mají fungování politického systému častěji lidé ve věku od 60 let výše, občané se vzděláním základním nebo vyučení či středoškoláci bez maturity, respondenti hodnotící životní úroveň své domácnosti jako ani dobrou ani špatnou, případně špatnou, obyvatelé kraje Plzeňského, Karlovarského či Královéhradeckého, důchodci, nezaměstnaní, respondenti, kteří se politicky řadí jednoznačně k levici, a v neposlední řadě sympatizanti KSČM a nevoliči bez preferované strany.

Jak ukazuje tabulka 2, téměř tři čtvrtiny občanů (73 %) si myslí, že lidská práva v České republice jsou respektována, v tom 15 % je přesvědčeno, že rozhodně jsou respektována, a 58 % uvedlo, že jsou spíše respektována.⁴ Asi pětina dotázaných (21 %) je oproti tomu přesvědčena o opaku, když 17 % vyjádřilo názor, že lidská práva v naší zemi spíše nejsou respektována, a 4 %, že rozhodně nejsou respektována. 6 % neví, jaký postoj k této otázce zaujmout.

Při srovnání s šetřením realizovaným v únoru 2017 se aktuální výsledek statisticky významně nezměnil a opět tak znamená potvrzení pozitivní změny zjištěné v loňském výzkumu, kdy byl zaznamenán dosud nejvyšší podíl těch, kteří jsou přesvědčeni, že jsou v naší zemi respektována lidská práva.

³ Znění otázky: „Myslíte si, že v našem současném politickém systému je s lidmi, jako jste Vy, zacházeno rovnoprávně a spravedlivě?“ Varianty odpovědí: Rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne.

⁴ Znění otázky: „Jsou nebo nejsou podle Vás v naší zemi respektována lidská práva?“ Varianty odpovědí: Rozhodně nejsou respektována, spíše jsou respektována, spíše nejsou respektována, rozhodně nejsou respektována.

Tabulka 2: Jsou v ČR respektována lidská práva (časové srovnání v %)

	02/2010	02/2011	02/2012	02/2014	02/2015	02/2016	02/2017	02/2018
rozhodně jsou respektována	6	14	12	8	10	11	13	15
spíše jsou respektována	55	56	48	57	59	56	61	58
spíše nejsou respektována	26	21	27	26	22	25	18	17
rozhodně nejsou respektována	7	5	8	6	5	4	3	4
ano/ne	61/33	70/26	60/35	65/32	69/27	67/29	74/21	73/21

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 15. 2. 2018, 1119 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Způsob hodnocení respektování lidských práv je provázán s hodnocením životní úrovně domácnosti – lidé, kteří ji hodnotí jako dobrou, zastávají názor, že lidská práva jsou v České republice dodržována, častěji než lidé deklarující špatnou životní úroveň domácnosti. Z hlediska vzdělání platí, že s rostoucím stupněm dosaženého vzdělání roste také přesvědčení o tom, že lidská práva jsou v naší zemi respektována. Přesvědčení o respektu vůči lidským právům v ČR bylo také častější mezi lidmi, kteří se sami politicky zařadili k pravému středu, voliči TOP 09 a Pirátů a mezi obyvateli Prahy a kraje Vysočina.

Respondenti, kteří se sami politicky situují jednoznačně na levici, voliči KSČM a lidé, kteří by k volbám nešli, častěji uvádějí, že lidská práva v České republice dodržována nejsou. Přesvědčení o respektování lidských práv je slabší také u důchodců, nezaměstnaných a obyvatel Karlovarského a Královehradeckého kraje.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v18-02</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>3. – 15. 2. 2018</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1119</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>237</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PD.45, PD.47a, PD.51, PD.52</i>
<i>Kód zprávy:</i>	<i>pd180316</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>16. března 2018</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Naděžda Čadová</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.]